

Majestehta Gonagas, Sámi arkiiva ja guossit,

«Sámit leat sierra álbmot ja mis lea riekti eallit ja mearridit iežamet áššiin, nugo buot earáge álbmogiin.

*Sámiid eallima vuođđun lea Sápmi,
eanan eadnámet ja beaivi áhččámet árbi
– eatnamat ja čázit gos mii leat eallán áiggiid čađa, olu ovdal riikkarájáid sárguma.
Sámeigiella – Gollegiella, guoddá ja nanne oktavuodamet min birrasii ja álbmogii.»*

Nie álggahuvvo Tråante-julggaštus 2017 ja vuosttaš sámi riikkačoahkkima 100-jagi ávvudeapmi. Tråante-julggaštus čájeha ahte mii sámit leat hui dihtomielaččat das ahte mii leat okta álbmot. Ja ahte stáhtarájit eai galgga hehttet min álbmoga oktavuoda.

Dalle go Lappekodisilla sohpe 1951:s, de dát soahpamuš maid dohkkehii sámiid oktan álbmogiin. Okta álbmot mii orru mángga stáhtas, mas earret eará lea boazodoalu vuoigatvuohta mii rasttilda norgga-ruođa ráji.

Muhto stáhtarájit dagahit hehttehusaid midjiide sámiide. Stáhtarájit mannet min siskkáldas sámi rájiid rastá. Doppe gos min giella-, sohka-, kultur- ja ealáhusrájit mannet oarjin nuorttas, doppe mannet stáhtarájit davvin lulás. Doppe gos eatno- ja johkagáttit leat sámi báikkálaš servvodagaid vuođđun, de leat eanut stáhtarájit mat háddjejit sámi báikkálaš servvodagaid.

Covid-pandemiija áigge leat stáhtarájit dovdon eanet go goassege ovdal. Rádjerasttildanbáikkit ledje giddejuvvon. Dat lea midjiide dahkan váttisin doaibmat ovttas oktan álbmogiin. Árrat goitge ásahuvvojedje ortnegat rádjerasttildeaddji boazodoalu várás. Ja dat čájeha Lappekodisilla relevánssa ja fámu.

Diđiidet go ahte alimus várri norgga-ruođa rádjeguovllus lea Nuorttasávlllo, Sáláda suohkanis Nordlánddas ja Árjepluove suohkanis Norrbottenis. Nuorttasávlllo lea 1756 mehtera alu ja lea maiddá sámi bassi várri.

Sámi guovlluin norgga-ruođa rádjeguovlluin sihke orrot ja ellet sámit. Mii dovdat iežamet eatnamiid. Mii diehtit gos leat buorit guohtumat. Gos leat buorit bivdobáikkit ja gos gávdnat luopmániid. Dán máhtu min eatnamiid birra leat maiddá stáhtat geavahan. Stáhtat dárbbášedje mis veahki oahpásmuvvat iežaset riikka guovlluide.

Maiddá maŋnel lea sámiid máhttu rádjeguovlluid birra leamaš mielde historjjáid čállimis – ja heakkaid gádjumis. Mángga sajis norgga-ruođa rádjeguovllus oahpistedje sámi rádjelovssat báhtareddjiid ráji rastá Ruttii gos lei ráfi nuppi máilmmisoađi áigge. Sámi rádjelovssat dihte bures gokko rájit manne ja gokko sáhtii oadjebasat vánddardit. Gokko ii lean uđasvárra, gokko ledje nanu jienjat ja gokko sáhtii vánddardit nu ahte vašálaččaid soalddáhat eai bohtán ovddal.

Dál go Lappekodisilla lea geigejuvvon Sámi arkiivii Guovdageainnus ja Sámis, de leat sámit ođđasit dohkkehuvvon oktan álbmogiin. Dát muittuha ođđasit ahte stáhtat dihtet ahte

stáhtarájit eai galgga hehttet sámi álbmoga oktavuodá. Dan dihte lea dát stuora beaivi munnje, go iežan maŋemus doaimmas sámediggepresideantan beasan vuostáiváldit Lappekodisilla.

Giitu.